

Apunts per al segle XXI

Aproximació a una classificació i categorització de les revistes científiques espanyoles de ciències de l'activitat física i l'esport

Approach to a Classification and Categorisation of Spanish Physical Activity and Sports Science Scientific Journals

Resum

Les revistes científiques espanyoles de ciències de l'activitat física i l'esport constitueixen un univers de prop d'una cinquantena de publicacions que no estan suficientment classificades ni categoritzades en un catàleg qualitatiu propi. La necessitat d'acreditació de l'activitat investigadora dels docents universitaris i d'avaluació dels projectes d'investigació del nostre àmbit disciplinari presentats a les agències d'avaluació i acreditació nacional corresponents, ha convertit les revistes científiques del nostre camp en un element essencial en el procés de validació, difusió i avaluació de la producció científica. Davant d'aquesta situació, hem identificat tretze instruments d'avaluació de revistes científiques esmentats per aquestes agències per conèixer millor la seva naturalesa i característiques bàsiques. En aquest context, hem elaborat un llistat amb les cinquanta-cinc revistes identificades del nostre àmbit disciplinari i les hem valorat d'acord amb la seva presència en les bases de dades nacionals i internacionals anteriorment discriminades i que han estat recomanades per aquestes agències. En l'anàlisi anterior hem incorporat el sedàs de l'únic estudi d'avaluació i classificació de revistes científiques existent en aquest sector. Finalment hem assenyalat les nou revistes d'aquest camp que, segons el nostre criteri interpretatiu i a la llum de les dades estudiades, responen millor a les exigències de valoració dictades per aquestes agències i es troben en bona posició per disputar l'obtenció d'un significatiu factor d'impacte (FI).

Paraules clau: ciències de l'activitat física i l'esport, revistes científiques espanyoles, instruments d'avaluació, ciències socials, ciències humanes, classificació de revistes, categorització de revistes, CNEAI, ANECA, AQU, avaluació científica, factor d'impacte

Abstract

Approach to classification and categorization Spanish scientific journals Science of Physical Activity and Sport

Spanish physical activity and sports science scientific journals make up a universe of about fifty publications that are not sufficiently classified or categorised in their own qualitative catalogue. The need for accreditation of the research activities carried out by university lecturers and assessment of the research projects in our disciplinary field presented to national assessment and accreditation agencies has turned scientific journals in our field into an essential component in the validation, dissemination and assessment of scientific production. In the light of this situation, we have identified thirteen instruments for assessing scientific journals cited by these agencies to better understand their nature and basic features. We have drawn up a list of the 55 journals identified in our disciplinary field and we have assessed them based on their presence in the previously selected national and international databases which have been recommended by these agencies. We have included in this analysis filtering by the only study of the assessment and classification of scientific journals in this sector. Finally we have indicated the 9 journals in this field which, based on our interpretation criterion and in the light of the data studied, best meet the assessment requirements of these agencies and are well placed to obtain a significant impact factor (IF).

Keywords: *physical activity and sports science, Spanish science journals, assessment tools, social sciences, humanities, classification of journals, categorisation of journals, CNEAI, ANEC, AQU, scientific assessment, impact factor*

Una revista científica és una publicació periòdica que edita majoritàriament articles originals procedents d'investigacions científiques i aporta informació actualitzada sobre investigació i desenvolupament d'un camp científic en un camp disciplinari definit. Les revistes científiques són fonamentals per a la difusió i validació de la producció científica de les distintes àrees disciplinàries i acadèmiques existents. A causa de la importància estratègica d'aquestes publicacions com a divulgadores i certificadores de la producció científica mundial, és necessari delimitar aquestes publicacions per grans àrees del coneixement (ciències, ciències socials i ciències humanes) i per camps disciplinaris per millorar-ne la consulta, comparació i avaluació amb les del seu rang, i procedir a un estricte sistema d'avaluació de revistes i classificació per categories actualitzat i acceptat en tot l'orbe científic, respecte a la seva identificació en una de les grans àrees del coneixement i a la seva qualitat segons el nivell, rigor, difusió i prestigi.

Les revistes científiques de l'àmbit disciplinari de les ciències de l'activitat física i l'esport han de caracteritzar-se per complir els requisits de tota publicació científica, incloure algun concepte propi del nostre àmbit en el títol o subtítol de la revista i tractar periòdicament sobre temes de les disciplines o subdisciplines del nostre camp acadèmic i professional que declarin abordar. Les revistes científiques espanyoles de la nostra àrea disciplinària són fonamentals per a la difusió i validació de la producció científica en el nostre camp i se les ubica majoritàriament en l'àrea de coneixement de ciències socials, en molt menor grau en ciències mèdiques i en algun cas en l'ambigua àrea multidisciplinària.

I

Segons estudis fets per un equip d'investigació de la Universitat de València (Villamón, Devís, Valencia, & Valenciano, 2007), l'any 2000 es van empadronar a Espanya 26 revistes científicotècniques de l'àmbit de ciències de l'activitat física i l'esport, i l'any 2007 es van comptabilitzar 32 revistes (respecte al cens de 2006, deixen de publicar-se o involucionen 6 revistes i apareixen 12 revistes noves). En l'actualitat el nombre de revistes científiques s'ha incrementat notablement i podem dir que estem acostant-nos a les 50 publicacions. Les revistes empadronades tenen una història curta, ja que l'antiguitat mitjana és de 12,4, i al voltant de la meitat s'han creat en els últims 10 anys. D'altra banda, la meitat de les publicacions són de periodicitat semestral i anual, la qual cosa indica que existeixen massa revistes amb poca producció d'estudis originals. L'alt nombre de revistes que supera camps amb major tradició acadèmica i de publicació¹ disper-

sa la producció científica, rebaixa la qualitat de publicació del conjunt de les revistes del nostre camp, disminueix la competència i perjudica el procés de difusió internacional en les distintes bases de dades.

Hi ha un predomini de revistes multidisciplinàries sobre les revistes especialitzades i fins i tot unidisciplinàries, i això representa un factor de dificultat afegit per a la indexació en les distintes bases de dades, ja que aquestes exigeixen una publicació excel·lent per a la seva entrada en les bases de dades més exigents. Ser excel·lents en totes les àrees és molt difícil; és més accessible aconseguir l'excel·lència en una àrea o sub-àrea disciplinària delimitada que en un conjunt multidisciplinari. Però últimament estan apareixent revistes científiques molt específiques de caràcter unidisciplinari que cobreixen espais temàtics buits del conjunt de revistes científiques espanyoles de la nostra àrea acadèmica i professional. S'observa també que darrere cada revista científica del nostre àmbit hi ha un equip de professionals molt just, i sovint la publicació és obra d'una o dues persones entusiastes que actuen de manera més o menys altruista. També es detecta una inestabilitat de permanència de les revistes registrades: en un període de temps determinat (2000-2007) apareixen i desapareixen moltes revistes (Devís & Villamón, 2008).

La presència de les revistes de l'àmbit de les ciències de l'activitat física i l'esport en les distintes bases de dades nacionals i estrangeres, repositoris i plataformes d'avaluació i agències és molt petita i per tant el seu nivell de difusió és escàs, per la qual cosa la seva visibilitat en el camp nacional i internacional és pobre. Una mica més de la meitat de les revistes (56,2%) s'editen conjuntament en paper i electrònicament (56,2%), mentre que el 28,1% ho fa només en suport paper i el 15'6 únicament en format electrònic. De totes les revistes, només una quarta part permeten l'accés a tots els sumaris i al text complet de manera gratuïta (Villamón et al., 2007).

La presència de les revistes científicotècniques espanyoles de ciències de l'activitat física i l'esport en les distintes plataformes d'avaluació de revistes, bases de dades i índexs d'impacte és pobre i desigual. Fent una perquisició en els índexs d'impacte nacionals, IN-RECS (2009 com a últim any, amb mesurament del factor d'impacte i un històric acumulat 1994-2009), CARHUS Plus 2010 respecte a la presència i avaluació de les revistes científiques espanyoles en la nostra àrea disciplinària i en directoris qualitatius espanyols com Latindex i DICE (consulta en el web 27-29 de juliol de 2011), hem anotat les observacions següents:

IN-RECS és un índex de mesurament d'impacte de les revistes espanyoles de ciències socials que es basa en el nom-

¹ El nombre de revistes científicotècniques espanyoles de ciències de l'activitat física i l'esport és més alt en disciplines com antropologia (38), urbanisme (37), ciència política i de l'Administració (46) i geografia (44); és molt superior en disciplines com documentació (26) i comunicació (23), i està per sobre en les deu disciplines corresponents a les publicacions espanyoles de matèries jurídiques (índexs d'impacte IN-RECS i IN-RECEJ en les seves últimes edicions consultades: factor d'impacte de 2009). L'anàlisi comparativa demostra la important evolució editora en el nostre àmbit, encara que més del 50% de les revistes han aparegut en els últims 10 anys.

bre de citacions rebudes per cada revista en relació amb els articles publicats durant un temps determinat i que distingeix entre citacions nacionals i internacionals. En la consulta més recent considera 10 camps disciplinaris: antropologia (38 revistes), documentació (26), ciència política i de l'administració (46), comunicació (23), economia (121), educació (132), geografia (44), psicologia (91), sociologia (70) i urbanisme (37). En total 628 revistes indexades. Les ciències de l'activitat física i l'esport no gaudeixen d'un camp específic i propi en aquest índex, sinó que estan disseminades en dos camps: el d'educació (14 revistes específiques del nostre sector) i psicologia (4 revistes específiques del nostre àmbit que assenyalarem amb la I, encara que 1 repeteix camp); en suma, 17 revistes indexades. Cal esmentar com a dada important que en cada camp disciplinari hi ha una mostra de les denominades "revistes fonts", que són revistes científiques considerades referencials en el seu àmbit i en el camp disciplinari de l'Índex i per això les citacions de referència bibliogràfica en aquestes revistes respecte a altres revistes tenen un valor superior. En el camp d'educació l'única revista font del nostre sector és *Apunts. Educación Física y Deportes*, i en el camp de psicologia l'altra revista font del nostre àmbit és *Revista de Psicología del Deporte* (Olivera, 2011a).

Les revistes científiques del nostre sector millor situades en l'àmbit d'educació —132 revistes— de l'IN-RECS són (per ordre de posició): 1, *Apunts. Educación Física y Deportes* (factor d'impacte 2009: 0,145; posició en el 2n quartil); 2, *Tándem. Didáctica de la Educación Física* (factor d'impacte 2009: 0,115; posició: 2n quartil); 3, *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte* (factor d'impacte 2009: 0'098, posició: 2n quartil).

Les revistes científiques de la nostra àrea millor situades en l'àmbit de psicologia —91 revistes— de l'IN-RECS són les següents: 1, *Revista de Psicología del Deporte* (factor d'impacte 2009: 0,511; posició: 1r quartil); 2, *Cuadernos de Psicología del Deporte* (factor d'impacte 2009: 0,300; posició: 2n quartil).

CARHUS Plus 2010 és un sistema de classificació de revistes científiques dels àmbits de ciències socials i humanitats que es publiquen en els àmbits local, nacional i internacional. Es fonamenta en l'índex de difusió ICDS (índex compost de difusió secundari), que a diferència d'altres sistemes de classificació contempla un apartat específic per al nostre àmbit. Es denomina "Educació física i didàctica de l'expressió corporal" i a dins classifica a 11 revistes nacionals, de les quals només 8 obtenen una de les qualificacions que atorga, de major a menor, Carhus Plus: A, B, C i D. En aquest índex també es contemplen dues revistes específiques de psicologia de l'esport (consulta en el web del 27 de juliol de 2011).

DICE (difusió i qualitat editorial de les revistes espanyoles d'humanitats i ciències socials i jurídiques) és un directori qualitatiu que agrupa, avalua i classifica per àrees de coneixement disciplines de ciències socials, ciències humanes i ciències jurídiques. Distingeix un àmbit de coneixement denominat

educació física i esportiva, en el qual recull 28 revistes, de les quals dues no estan vigents (no es publiquen), i 2 revistes de psicologia de l'esport, que estan en una altra àrea de coneixement.

La presència de les nostres revistes científiques en les bases de dades internacionals més reconegudes i exigents —ISI-Thomson, ERIH i Scopus— és deficient però emergent. En el Màster List de l'ISI-Thomson Reuters la presència encara és mínima; només hi ha constància de dues publicacions: *Revista de Psicología del Deporte* (SSCI (WoK)-Social Science Citation Index) i *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte* (SCIE (WoK)-Science Citation Index Expanded). En el Màster List de Scopus (List of Titles) la presència també és reduïda, ja que es limita a set publicacions del nostre camp (Devís, Villamón, Izquierdo-Herrera, & Valenciano, 2011). Respecte a ERIH (European Reference Index for the Humanities), que és una classificació qualitativa de revistes científiques amb un univers de 5.119 revistes (actualització de 2007) i valora les revistes per ordre decreixent en A, B i C, la presència de revistes del nostre camp científic és nul·la.

A fi de conèixer les característiques bàsiques dels distints índexs d'impacte, directoris, classificacions, llistats de títols seleccionats i rànquings de revistes científiques, presentem la taula 1.

II

A fi d'identificar la practica totalitat de les revistes científiques espanyoles de l'àmbit de les ciències de l'activitat física i l'esport, utilitzarem quatre fonts distintes. (1) La històrica convocatòria efectuada i coordinada el 5 d'abril de 2008 per Vicente Martínez de Haro, director de la *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte*, adreçada als directors de revistes de ciències de l'esport de tot Espanya per assistir a una reunió nacional de directors de revistes científiques en relació amb l'activitat física i l'esport en el marc del IV Congrés Internacional i del XXV Congrés Nacional d'Educació Física que es va celebrar a Còrdova. Es van convocar per primera vegada els directors de les revistes científicotècniques espanyoles i es va aportar una relació de 37 revistes per ordre alfabètic (Olivera, 2011a). (2) Les revistes científiques que han anat apareixent en anys posteriors a aquesta primera convocatòria i en d'altres no presents en l'anterior relació però amb temàtica central del nostre camp disciplinari, periodicitat continuada i tractament científic, i que hem anat identificant segons les nostres perquisicions en índexs d'impacte, directoris i rànquings de revistes nacionals (Latindex, In-Recs, Carhus Plus 2010, DICE). (3) Els *master lists* de les bases de dades internacionals més citades i reconegudes per les agències d'avaluació i acreditació espanyoles (Cneai, Aneca i Aqu de Catalunya): ISI-Thomson, ERIH i Scopus. (4) Les visites a les pàgines web de les revistes i les seves respectives anàlisis.

Instrument avaluació de revistes científiques (i acrònim)	Tipus de producte documental	Cobertura geogràfica	Especialització temàtica	Productor	Agències que el ressenyen	Principal indicador	Última actualització	Nombre de revistes
Journal citation reports. Science edition (JCR)	Rànquing de revistes	Mundial	Ciències	Thomson Reuters	CNEAI ANECA AQU	Impact factor	2009	2.093 (ed. 2009)
Journal citation reports. Social sciences edition (JCR)	Rànquing de revistes	Mundial	Ciències socials	Thomson Reuters	CNEAI ANECA AQU	Impact factor	2009	604 (ed. 2009)
Art & humanities citation index. Source publication list. (A&HCI)	Master list	Mundial	Ciències humanes	Thomson Reuters	CNEAI ANECA AQU	–	2010	1.528
Science citation index. Source publication list (SCI)	Master list	Mundial	Ciències	Thomson Reuters	CNEAI ANECA AQU	–	2010	8.025
Social sciences citation index. Source publication list (SSCI)	Master list	Mundial	Ciències socials	Thomson Reuters	CNEAI ANECA AQU	–	2010	2.643
Índex d'impacte revistes espanyoles ciències socials (IN-RECS)	Rànquing de revistes	Espanya	Ciències socials	Grupo EC3 Universidad de Granada	CNEAI AQU	Índex d'impacte	2009	628
Índex d'impacte revistes espanyoles ciències jurídiques (IN-RECJ)	Rànquing de revistes	Espanya	Ciències jurídiques	Grupo EC3 Universidad de Granada	---	Índex d'impacte	2009	260
Difusió de revistes espanyoles de ciències socials i humanes (DICE)		Espanya	Ciències socials, humanes i jurídiques	ledcyt	CNEAI ANECA	5 criteris de qualitat	Contínua	1.832
Criteris d'avaluació recerca-publicacions-en humanitats i ciències socials (Carhus plus+ 2010)	Classificació qualitativa	Mundial	Ciències socials Ciències humanes	Agència de Gestió d'Ajuts Universitari de Recerca (AGAUR)	Agència qualitat sistema universitari Catalunya (AQU)	Classificació: ABCD (per ICDS –Índex de Difusió–)	2010	5.510 (revistes classificades 4.690)
European reference index for the humanities (ERIH)	Classificació qualitativa	Mundial	Ciències humanes	European Science Foundation	CNEAI AQU	Classificació: ABC	2007	5.119
Catàleg Latindex (Latindex)	Directorí qualitatiu	Iberoamèrica	Ciències socials i humanes	Producte cooperatiu	CNEAI ANECA	33 criteris de qualitat	Contínua	3.814
Scopus. List of titles (Scopus)	Master list	Mundial	Ciències socials i humanes	Elsevier	CNEAI	---	2010	17.160
Scimago journal rank (arts & humanities) (SJR)	Rànquing de revistes	Mundial	Ciències humanes	Elsevier	---	SJR	2008	1.291 (ed. 2008)

Taula 1

Característiques bàsiques dels instruments d'avaluació de revistes científiques esmentades per les agències d'acreditació i avaluació de la investigació d'Espanya. (Font: presa de Torres et al., 2010, i parcialment modificada i ampliada)

A la *taula 2* pretenem identificar les revistes tecnicocientífiques espanyoles que estan vigents (encara que n'hi ha alguna que ha cessat la seva activitat en els últims anys) i en situem l'any d'inici (entre claudàtors l'origen primer en el cas que així estigui documentat). Per fer una valoració comparativa de cada revista i la seva qualitat en relació amb les exigències de les agències de valoració i d'acreditació nacionals (Aneca, Cneai, Aqu)², en ressenyem la seva presència o no en distintes institucions i productes d'avaluació de revistes científiques —en els directoris qualitatius Latindex (entre parèntesis el nombre de criteris no complets)³ i DICE (entre parèntesis la qualificació de revistes de major a menor de l'ANEP: A+, A, B, C)⁴—, la presència en les bases de dades internacionals de ISI-Thomson, Scopus i ERIH, i la classificació de cadascuna de les revistes del nostre àmbit disciplinari i acadèmic pels índexs d'impacte nacionals de ciències socials In-Recs (situem en el primer parèntesi el quartil a què pertany la revista en relació amb l'últim factor d'impacte publicat, 2009, i en el segon la posició que ocupa segons el factor d'impacte acumulatiu del període històric 1994-2009) i Carhus Plus 2010 (entre parèntesis la qualificació que atorga aquest índex a la revista).

Finalment, hem incorporat l'únic estudi d'avaluació intrínseca, fet de l'univers de revistes científicotècniques de ciències de l'activitat física i l'esport editades a Espanya, que presenta valor per la seva exclusivitat. La investigació es va fer sobre el cens de l'any 2006, que va donar un univers de 28 revistes, sobre el qual es va aplicar un model d'avaluació validat amb anterioritat (Valenciano, Villamón, & Devís, 2008). Es van estudiar cadascuna d'aquestes revistes de manera individual i se les va sotmetre a un procés d'anàlisi basant-se en 23 indicadors de qualitat relatius a diferents característiques de les revistes científiques (formals - contingut científicodifusió). A cada indicador se li va donar una puntuació, i 130 va ser la puntuació màxima contemplada. D'aquesta manera es van poder classificar les revistes en quatre categories de qualitat: molt alta (> 103), alta (71-103), mitja (39-70), baixa (< 39).

El resultat obtingut va ser que cap revista (0%) de la mostra estudiada no va obtenir la categoria de molt alta, el 25% de la població (7 revistes) va aconseguir la categoria d'alta, el 50% de la mostra (14 revistes) va aconseguir arribar a la categoria mitja i el restant 25% (7 revistes) es va quedar en la categoria baixa (Valenciano, Villamón i Devís; 2008). Aquest estudi mostra la valoració de les revistes científicotècniques existents en

aquest any i per comparativa amb els instruments d'avaluació considerats, l'evolució i presència del conjunt de revistes en el sector actualment.

III

Les revistes científiques de l'àmbit de les ciències de l'activitat física i l'esport són un baula clau en el procés de comunicació i divulgació de la producció científica del nostre àmbit acadèmic i professional. Les revistes científiques publiquen bàsicament treballs procedents d'una investigació original que després de passar un exigent procés de revisió validen i certifiquen el coneixement i comuniquen a la societat científica un nou avenç i/o aportació al seu camp específic per al seu coneixement, refutació o acceptació. Contribueixen decisivament a la legitimació social, acadèmica i professional del nostre camp curricular (Olivera, 2007).

A causa de la importància de les revistes científiques en el procés de producció, comunicació i validació del coneixement nou, són sotmeses a un exigent procés d'avaluació. A Espanya existeixen al voltant d'una cinquantena de revistes científicotècniques de l'àmbit de les ciències de l'activitat física i l'esport. Algunes d'aquestes publicacions són mixtes, ja que posseeixen una vessant científica i una altra també professional; altres publicacions són bàsicament professionals, i finalment un sector creixent i emergent correspon a revistes exclusivament científiques. En conjunt el nostre univers de publicacions científiques és un sector inestable editorialment parlant (ja que es produeixen amb una relativa freqüència desaparicions, estancaments i naixements editorials), que compta actualment amb prop de 50 publicacions d'una vida mitjana molt curta.

L'alt nombre de revistes científicotècniques del nostre àmbit, secularment més pràctic que teòric i amb poca tradició en la investigació, que iguala i fins i tot supera d'altres disciplines amb més història acadèmica i major tradició en la investigació, ens revela l'excessiva atomització del sector i la desproporció d'àmbits temàtics en benefici de les revistes multidisciplinàries i en perjudici de les revistes més específiques de caràcter unidisciplinari. A causa de l'excessiu nombre de publicacions, la producció científica de qualitat es dilueix, baixa el nombre de manuscrits per revista i es redueixen els articles rellevants per publicació, i per tant els continguts de les revistes en el seu conjunt són pobres i irregulars.

² Les agències d'avaluació i acreditació nacionals de l'activitat docent i investigadora, acreditació d'investigació i de la producció científica del professorat universitari i dels grups d'investigació ANECA i CNEAI han dictaminat en recents resolucions oficials els seus últims criteris, que estan publicats al BOE. La CNEAI, en la seva Resolució de l'11 de novembre de 2008 (BOE 282, 22 de novembre de 2008), a més de reconèixer, per a les ciències socials, articles publicats en revistes recollides en llistats de l'ISI-Thomson (JCR, SSCI i SCI), també considera altres articles llistats en altres bases de dades nacionals i internacionals: ERIH, INRECS, LATINDEX, SCOPUS, DICE. La Resolució de 18 de novembre de 2009 de la Presidència de la Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora (CNAI), publicada al BOE núm. 289 d'1 de desembre de 2009, p. 102491-102505, confirma la validesa de les bases de dades esmentades en la Resolució de 2008.

³ LATINDEX estableix 33 criteris per a les revistes impreses i 36 criteris per a les revistes digitals. Els criteris LATINDEX pretenen establir els requisits mínims perquè una publicació sigui considerada revista científica. Com més incompliment del nombre de criteris (entre parèntesis en el nostre quadre), més s'allunya aquesta publicació de ser considerada una revista científica.

⁴ ANEP: Agència Nacional d'Avaluació i Prospectiva. Aquesta valoració és una de les que s'esmenten en el Directori del DICE per a cada revista considerada: A+, A, B i C.

Nom de la publicació	Inici	Directoris qualitius Espanya	ISI - Thomson Scopus ERIH	Rànquing revistes CS Espanya	Rànquing revistes CAFE [Valenciano et al., 2008]
1. <i>Acción Motriz</i>	2008	Latindex (0) DICE-ANEP- (C)			
2. <i>Actividad Física y Deporte: Ciencia y Profesión</i>	2001	Latindex (5) DICE		In-Recs (4Q) (144 ^a)	
3. <i>Agua y Gestión</i>	1987-2009				
4. <i>Agora para la Educación Física y el Deporte</i>	2007 [2001]	Latindex (0) DICE-ANEP- (A)		In-Recs (4Q) (136 ^a)	
5. <i>Aloma. Revista de Psicología, Ciències de l'Educació i de l'Esport</i>	1997	Latindex (5) DICE-ANEP- (C)		In-Recs Ψ (4Q)(125 ^a) Carhus + (C)	Baixa
6. <i>Apunts. Educación Física y Deportes</i>	1985 [1964]	Latindex (0) DICE-ANEP- (A)		In-Recs (2Q) (13 ^a) Carhus + (C)	Alta
7. <i>Apunts Medicina de l'Esport</i>	1985 [1964]		Scopus. List of titles	Carhus + (C)	Alta
8. <i>Archivos de Medicina del Deporte</i>	1984		Scopus. List of titles		Alta
9. <i>Arte y Movimiento</i>	2009	Latindex (9)			
10. <i>Avances en traumatología, cirugía ortopédica, rehabilitación, medicina preventiva y deportiva</i>	1985 - 2008	Latindex (9)			Mitja
11. <i>Biomecánica</i>	1993				Mitja
12. <i>Cairón. Revista de Estudios de Danza</i>	1995				
13. <i>Ciencia y Deporte.net</i>	2005				
14. <i>Citius, Altius, Fortius. Humanismo, sociedad y deporte: investigaciones y ensayos</i>	2008 [1959-1976]	Latindex (1) DICE-ANEP- (C)			
15. <i>Comunicaciones técnicas. Publicación de la ENE de la RFE de Natación</i>	1988				Baixa
16. <i>Cuadernos de Psicología del Deporte</i>	2001	Latindex (1) DICE-ANEP- (C)		In-Recs Ψ (2Q) (47 ^a) Carhus + (C)	Mitja
17. <i>Cuadernos de Psicomotricidad</i>	2000 (2 ^a etapa)				
18. <i>Cultura, Ciencia y Deporte. Revista de Ciencias de la actividad física y el deporte</i>	2004	Latindex (0) DICE-ANEP- (A)	Scopus. List of titles	In-Recs (3Q) (82 ^a)	Alta
19. <i>Derecho Deportivo en línea</i>	2001				Baixa
20. <i>DDxt-e. Revista Andaluza de Documentación del Deporte</i>	2011				
21. <i>e-balonmano.com. Revista de Ciencias del Deporte</i>	2005	Latindex (1) DICE-ANEP- (B)		In-Recs (4Q) (144 ^a)	
22. <i>EmásF. Revista Digital de Educación Física</i>	2009	Latindex (5) DICE-ANEP- (C)			
23. <i>Fútbol. Cuadernos técnicos</i>	1995				Baixa
24. <i>Habilidad Motriz. Revista de Ciencias de la actividad física y el deporte</i>	1992	Latindex (5) DICE		In-Recs (4Q) (63 ^a)	Mitja
25. <i>Instalaciones Deportivas XXI</i>	1984				
26. <i>IN&EF. Innovació en Educació Física</i>	2010				
27. <i>Journal of Human Sport and Exercise</i>	2006	Latindex (1) DICE-ANEP- (C)			
28. <i>Journal of Sport and Health Research</i>	2009	Latindex (1) DICE-ANEP- (C)		In-Recs (3Q) (121 ^a)	
29. <i>Kronos. Revista científica de la actividad física y el deporte</i>	2002	Latindex (3) DICE-ANEP- (C)			Mitja

Taula 2

Relació i classificació de les revistes científicotècniques espanyoles de ciències de l'activitat física i l'esport segons la seva difusió i avaluació en les bases de dades nacionals i internacionals recomanades per la Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora (CNEAI) en el BOE. (Font: elaboració pròpia)

Nom de la publicació	Inici	Directoris qualitatiu Espanya	ISI - Thomson Scopus ERIH	Rànquing revistes CC.SS. España	Rànquing revistes CAFE [Valenciano et al., 2008]
30. <i>Materiales para la Historia del Deporte</i>	2007	Latindex (4) DICE			
31. <i>MD. Revista científica en Medicina del Deporte</i>	2005				Mitja
32. <i>Motricidad. European Journal of Human Moviment</i>	1995	Latindex (0) DICE-ANEP- (C)			Mitja
33. <i>NSW. Natación, saltos, síncro y waterpolo</i>	1979				
34. <i>Rendimiento Deportivo.com</i>	2002				
35. <i>RED. Revista de Entrenamiento Deportivo</i>	1987	Latindex (2) DICE-ANEP (C)			
36. <i>Retos. Nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación</i>	2002	Latindex (0) DICE-ANEP- (B)		In-Recs (4Q) (75 ^a) Carhus + (C)	Baixa
37. <i>Revista Andaluza de Derecho del Deporte</i>	2006 [2003]	Latindex (14)			
38. <i>Revista Andaluza de Medicina del Deporte</i>	2008	Latindex (3)	Scopus. List of titles		
39. <i>Revista de Artes Marciales Asiáticas (RAMA)</i>	2006	Latindex (1) DICE-ANEP- (C)			
40. <i>Revista de Educación Física. Renovar la teoría y la práctica</i>	1985	Latindex (2) DICE-ANEP- (C)		Carhus + (C)	Mitja
41. <i>Revista Española de Educación Física y Deportes</i>	2004 [1949]	Latindex (4) DICE-ANEP- (C)		In-Recs (3Q) (20 ^a)	Mitja
42. <i>Revista de Psicología del Deporte</i>	1992	Latindex (0) DICE-ANEP- (A)	SSCI (WoK) Scopus. List of titles	In-Recs Ψ (1Q) (14 ^a) Carhus + (B)	Alta
43. <i>Revista Iberoamericana de Psicología del Ejercicio y del Deporte. Riped</i>	2006	Latindex (0) DICE-ANEP- (B)		In-Recs Ψ (4Q) (101 ^a)	
44. <i>Revista Iberoamericana de Psicomotricidad y Técnicas Corporales</i>	2000-2009				Alta
45. <i>Revista Internacional de Deportes Colectivos</i>	2008	Latindex (3) DICE-ANEP- (C)			
46. <i>Revista Internacional de Derecho Internacional y Gestión del Deporte</i>	2008	Latindex (3)			
47. <i>Revista Internacional de Ciencias del Deporte. Ricyde</i>	2005	Latindex (0) DICE (A+)	Scopus. List of titles	In-Recs (3Q) (88 ^a)	Mitja
48. <i>Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte</i>	2000	Latindex (2) DICE (A+)	SCIE (WoK) Scopus. List of titles	In-Recs (2Q) (80 ^a)	Mitja
49. <i>Revista Jurídica de Deporte y Entretenimiento</i>	1999	Latindex (17)			Baixa
50. <i>Revista pedagógica ADAL</i>	1998	Latindex (5) DICE		In-Recs (4Q) (144 ^a)	
51. <i>Scientia. Revista Multidisciplinar de Ciencias de la salud y de la Actividad Física</i>	2009	Latindex (4)			
52. <i>Selección. Revista española e iberoamericana de medicina de la educación física y el deporte</i>	1989- 2007	Latindex (2) DICE-ANEP- (C)	Scopus. List of titles		Alta
53. <i>Tándem. Didáctica de la Educación Física</i>	2000	Latindex (1) DICE		In-Recs (2Q) (70 ^a) Carhus + (C)	
54. <i>The International Journal of Medecine Science in Physical Education and Sport</i>	2005-2009	Latindex (4) DICE-ANEP (C)			
55. <i>Trances: Transmisión del Conocimiento Educativo y de la Salud</i>	2009	Latindex (0) DICE-ANEP- (C)			

▲
Taula 2 (Continuació)

Relació i classificació de les revistes científicotècniques espanyoles de ciències de l'activitat física i l'esport segons la seva difusió i avaluació en les bases de dades nacionals i internacionals recomanades per la Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora (CNEAI) en el BOE. (Font: elaboració pròpia)

La presència de les revistes científiques en bases de dades i la seva indexació amb el factor d'impacte pertinent són una mostra de qualitat, ja que això indica que han passat molts filtres exigents amb les corresponents proves de rigor. Les revistes científiques del nostre camp mostren una pobra presència en les bases de dades que recomanen les agències espanyoles d'avaluació i acreditació i els seus nivells de qualitat encara són baixos (ISI-Thomson, ERIH, SCOPUS, LATINDEX, DICE, CARHUS Plus 2010, IN-RECS). D'altra banda, les revistes espanyoles indexades presenten un factor d'impacte molt baix en relació amb el seu context particular en l'àmbit de les ciències de l'activitat física i l'esport i especialment baix en la mitjana del context general de les revistes científiques.

No obstant això, en el sector hi ha un reconeixement creixent de l'edició de bones revistes d'investigació, per la qual cosa les institucions acadèmiques universitàries principalment estan reforçant les existents o impulsant la creació de noves revistes científiques de qualitat, a fi de comunicar la creixent producció científica i facilitar l'acreditació dels professors universitaris. També hi ha una inquietud i una conscienciació del personal acadèmic, científic i professional del nostre camp per desenvolupar i potenciar les publicacions pròpies a fi de millorar, reconèixer i incrementar la competitivitat. Fruit d'aquesta mentalització professional i del suport institucional corresponent, s'observa un notable interès del col·lectiu de revistes científiques per complir els requisits de les plataformes d'avaluació de revistes i així estar presents en el nombre més gran de bases de dades, directoris qualitatius i repositoris per incrementar-ne la visibilitat i obtenir l'excel·lència reconeguda. Així mateix, anatem que ha augmentat el nombre de revistes que independentment de la seva versió (paper, digital o mixta) volen estar presents en Internet amb una bona versió digital i un web atractiu i eficient que en faciliti la consulta.

Epíleg

Hem elaborat un quadre amb la llista de les 55 revistes científicotècniques espanyoles identificades i hem confeccionat un marc amb cinc ítems d'anàlisi (període editorial, presència en directoris qualitatius nacionals, presència en tres rellevants bases de dades internacionals, presència i valoració en dos rànquings de revistes de ciències socials, rànquing de revistes de CCAFD), hem fet una anàlisi de cadascuna de les publicacions considerades i hem efectuat una avaluació comparativa entre elles. L'anàlisi desenvolupada ens permet identificar un selecte nombre de revistes científiques que en aquest moment van per davant de les altres per totes o algunes d'aquestes poderoses raons: trajectòria històrica, qualitat formal, equip editorial, suport institucional, professionalització del procés editorial, rigor del sistema d'avaluació, àrea disciplinària, qualitat de continguts, internacionalitat, producció científica, presència en bases de dades, difusió, visibilitat, promoció i màrqueting (Olivera, 2011b).

Aquest grup de revistes són les que millor responen a les exigències de valoració dictades per les agències d'avaluació i acreditació nacionals, estan en una bona posició per obtenir un alt reconeixement de l'excel·lència per les plataformes d'avaluació de revistes i les bases de dades més exigents i així estar en disposició de poder lluitar amb garanties en la batalla editorial de publicacions científiques per un significatiu factor d'impacte (FI) (Olivera, 2011a).

Són nou revistes, que corresponen a les següents. Quatre revistes multidisciplinàries de l'àmbit de les ciències de l'activitat física i l'esport: *Apunts. Educación Física y Deportes, Cultura, Ciencia del Deporte, Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física i el Deporte* i *Ricyde. Revista Internacional de Ciencias del Deporte*. Dues revistes de l'àrea de la psicologia de l'esport: *Revista de Psicología de l'Esport* i *Quaderns de Psicología de l'Esport*. Dues revistes del camp de la medicina de l'esport: *Apunts de Medicina de l'Esport* i *Archivos de Medicina del Deporte*. I una revista de la didàctica de l'educació física: *Tándem. Didáctica de la Educación Física*.

Referències

- Devís, J. & Villamón, M. (2008). Las revistas españolas de Ciencias de la Actividad Física y el Deporte. Una década de evaluaciones. *Simposium Internacional de Revistas Científicas en Ciencias de la Actividad Física y el Deporte*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Devís, J., Villamón, M., Izquierdo, R., & Valenciano, J. (2011). Las revistas españolas de Ciencias de la Actividad Física y el Deporte: Características, calidad y elementos de mejora. *DDxt-e. Revista Andaluza de Documentación sobre el Deporte* (1), 12 pàg.
- Olivera, J. (2007). La punta de l'iceberg. *Apunts. Educación Física i Esports* (90), 3-4.
- Olivera, J. (2011a). Anàlisi sobre la evaluació de las revistas científicas españolas de Ciencias de la actividad física y el deporte. *DDxt-e. Revista Andaluza de Documentación sobre el Deporte* (1), 12 pàg.
- Olivera, J. (2011b). Tendències en l'edició i la millora de la qualitat de les revistes científiques espanyoles de ciències socials. *Apunts. Educación Física i Esports* (104), 5-10. doi: 10.5672/apunts.2014-0983.cat(2011/2).104.00
- Resolució de 18 de novembre de 2009, de la Presidència de la Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora, per la qual s'estableixen els criteris específics en cadascun dels camps d'avaluació. *BOE* núm. 289, d'1 de desembre.
- Torres, D., Bordons, M., Giménez, E., Delgado, E., Jiménez, E. & Sanz, E. (2010). Clasificación integrada de revistas científicas (CIRC): propuesta de categorización en ciencias sociales y humanas. *El profesional de la información*, 19(6), 675-682. doi: 10.3145/epi.2010.nov.15
- Valenciano, J., Villamón, M., & Devís, J. (2008). Evaluación y clasificación de las revistas científico-técnicas españolas de Ciencias de la Actividad Física y el Deporte. *Revista Española de Documentación Científica*, 31(3), 396-412.
- Villamón, M., Devís, J., Valencia, A., & Valenciano, J. (2007). Características y difusión de las revistas científico-técnicas españolas en ciencias de la actividad física y el deporte. *El profesional de la Información*, 16(6), 605-615.

JAVIER OLIVERA BETRÁN

jolivera@gencat.cat